

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Publieke rol politicologie onlosmakelijk verbonden met professionalisering

van der Meer, T.

Published in:

De publieke rol van politicologen

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Meer, T. (2016). Publieke rol politicologie onlosmakelijk verbonden met professionalisering. In M. Bovens, T. van der Meer, & M. Hooghe (Eds.), *De publieke rol van politicologen: Res Publica Symposium (2016, 1)* (pp. 7-11). Nederlandse Kring voor de Wetenschap der Politiek.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

RES PUBLICA Symposium (2016, 1)

DE PUBLIEKE ROL VAN POLITICOLOGEN

Mark Bovens, Tom van der Meer en Marc Hooghe

Publieke rol politicologie onlosmakelijk verbonden met professionalisering

Tom van der Meer (Universiteit van Amsterdam)

Het afgelopen jaar signaleerden verschillende politicologen dat het vakgebied uiteen wordt getrokken. De voortgaande professionalisering van de politicologie zou leiden tot een verwaarlozing van haar publieke rol. De professionalisering van het vakgebied, voortgestuwd door theoretische en methodologische voortuitgang, heeft geleid tot steeds verfijndere toetsing van bestaande theorieën. Maar op het Politicologenetmaal 2015 (en hierboven) beweerde Mark Bovens dat de professionalisering steeds kleinere onderzoeksvragen heeft voortgebracht, en de Gentse politicoloog Carl DeVos dat er zich door de geavanceerde methodologie in toenemende mate een kloof vormt tussen de academische literatuur en het bredere publiek. Het sentiment vindt internationaal elders weerklank. Professionalisering zou vervallen zijn in scholastisering, waarmee de politicologie haar maatschappelijke relevantie verliest.

Het vermeende verlies aan relevantie wordt versterkt door ontwikkelingen buiten het vakgebied. De publieke rol van academische politicologen als duiders van de politiek wordt immers in toenemende mate beconcurrerd door private onderzoeksbureaus, journalisten, columnisten, oud-politici en bekende Nederlanders en Vlamingen. Op de Nederlandse televisie is de rol van politicologen overgenomen door vaste commentatoren als Bart Chabot, Sywert van Lienden, Prem Radhakishun, Felix Rottenberg, en Peter de Vries. Dat lot trof overigens alle sociale wetenschappers, economen uitgezonderd.

Valse tegenstelling

Het is echter een valse tegenstelling om de theoretische en methodologische professionalisering van het vakgebied te plaatsen tegenover de vermeende neergang van de publieke politicologie. De voortgaande wetenschappelijke verfijning van theorie en methode is slechts zelden een hobby – een kunstje om het kunstje – maar meestal een reactie op de staat van de theorievorming en een vereiste om wetenschappelijke kennis verder te brengen. Grote theorieën vereisen immers een stevige empirische toets. Jarenlang liepen die theorieën ver vooruit op onze methodologische mogelijkheden. Klassieke theorieën over het samenspel tussen burgers en hun (politieke) contexten konden pas getoetst en verfijnd worden nadat nieuwe methodologische gereedschappen werden ontwikkeld. Denk aan de toenemende beschikbaarheid van cross-nationale onderzoeksgegevens, gekoppeld aan de popularisering van multiniveau onderzoeksmethoden. Of denk aan de toenemende beschikbaarheid van panelgegevens, gekoppeld aan tijdspadanalysemethoden die politicologen in staat stellen om zulke gegevens te onderzoeken. Dankzij die vooruitgang paste Arend Lijphart in 1999 zijn conclusie over de (on)wenselijkheid van de consensusdemocratie aan, en is de Tocquevilliaanse opvatting dat

verenigingen fungeren als een school voor de democratie in het afgelopen decennium door verschillende studies goeddeels weersproken. Theoretische en methodologische verfijning is geen probleem maar academische vooruitgang. Het is geen doel op zichzelf maar een reactie op prangende onderzoeksvragen. Juist die constante theoretische en methodologische verfijning onderscheidt de politiek wetenschapper in positieve zin van politieke pers, peilers, en *pundits*.

Als er al een probleem is, zit het niet in een zogenaamde botsing tussen professionalisering en popularisering, maar in de gebrekkige integratie ervan. Politicologisch onderzoek bedient een divers publiek. Maar het vereist een diverse gerichte (publicatie)strategie om dat diverse publiek te bereiken. Het klopt dat academische tijdschriften nauwelijks nog toegankelijk zijn voor buitenstaanders, letterlijk en figuurlijk. Maar academische publicaties worden niet voor een maatschappelijk publiek geschreven. Politicologen moeten zeker niet minder geavanceerde theoretische of methodologische modellen gebruiken om hun onderzoek toegankelijk te houden voor het bredere publiek. We verwachten ook niet van klimaatwetenschappers, van theoretisch fysici, van epidemiologen dat zij de verfijnde verklaringsmodellen die ten grondslag liggen aan hun onderzoek versimpelen, om zo het bredere publiek bij dat onderzoek te betrekken. Dat zou het kind met het badwater weggooien.

Wel is het van groot belang dat dat politicologisch onderzoek wordt ontsloten voor een breder publiek van professionals (politici, beleidsmakers, journalisten, opinieleiders) en geïnteresseerde burgers. Het is een illusie te denken dat we die groepen bereiken met traditionele academische publicaties. Dat vereist een andere strategie. Dat bredere publiek bereik je met gerichte beleidsrapporten, opiniestukken, interviews en – in toenemende mate – met puntige columns of blogs van slechts enkele honderden woorden. Maar ook met betrokkenheid achter de schermen bij politieke instituties, politieke redacties, en maatschappelijke organisaties. En niet in de laatste plaats met het opleiden van nieuwe generaties ‘praktijk’politicologen, althans indien de band met de ‘academische’ politicologen onderhouden zou worden.

Bloeiende publiekspoliticologie

Vanuit dat oogpunt ben ik over het algemeen heel positief gestemd over de publieke rol van Nederlandse politicologen. Zeker de jonge generatie politicologen is uitermate actief in verschillende media, offline en online. StukRoodVlees.nl is uitgegroeid tot een blog dat in Nederland met name journalisten en beleidsmakers weet te bereiken, door vanuit politicologisch onderzoek een bijdrage te leveren aan actuele maatschappelijke debatten. Nederlandse politicologen rekenen bijna dagelijks proefballonnetjes door, toetsen populaire stellingen aan de staat van de literatuur en beschikbare data, of geven een nieuwe draai aan maatschappelijk debat. Op het moment van schrijven zouden een professionelere opmaak en vooral een stevigere zichtbaarheid van senior onderzoekers helpen aan dat bereik. Aan het eerste wordt op het moment van schrijven hard gewerkt. Het tweede kost meer moeite.

Bovendien zijn veel politicologen actief in een faciliterende rol achter de schermen, die niet direct zichtbaar is voor de buitenwereld. Dat gebeurt in democratische organen als de Raad voor het Openbaar Bestuur (Rob), de Kiesraad, ProDemos en het Montesquieu Instituut, of bij journalistieke redacties zoals

Buitenhof, EenVandaag, en – via de Peilingwijzer – bij de NOS. Anderen werken samen met of in opdracht van ministeries, gemeenten, of maatschappelijke organisaties.

Het grootste gemis is momenteel de band tussen politicologen die actief zijn in de wetenschap en politicologen die zich bezighouden met beleid, journalistiek, consultancy en onderwijs. Via hen zou de politicologie de meest directe invloed kunnen hebben op het publieke discours en beleid. Op sociale media zie ik talloze alumni die zich identificeren als politicoloog. Maar blijkbaar zijn er nog altijd geen dwingende redenen om ons tot elkaar te verhouden. Ik roep de Kring daarom op om die verwaterde band met de zogenaamde praktijkpoliticologen aan te halen.

Een gezichtsbepalender rol?

Politicologen spelen wel degelijk een belangrijke publieke rol. Maar die rol is eerder faciliterend dan gezichtsbepalend. Slechts zelden sturen Nederlandse politicologen het publieke debat in een nieuwe richting. Het probleem is niet dat we vanuit maatschappelijk oogpunt verkeerde of irrelevante vragen stellen. Nederlandse politicologen houden zich wel degelijk bezig met veel van de grote thema's van deze tijd. Zo heeft Nederland een lange traditie in onderzoek naar populisme, naar Europeanisering, naar legitimiteit, en naar electorale volatiliteit. Maar de Nederlandse politicologie beperkt zich allang niet meer tot de *affairs of the state*. Ze houdt zich ook bezig met transnationale processen als steun voor de welvaartsstaat, naar de sociale en politieke integratie van etnische minderheden, en naar radicalisering. De Grote Recessie en de politiek van de financiële sector staan centraal in de aandacht van internationaal politiek economen. Het thema ongelijkheid wordt nadrukkelijk onderzocht door politicologen die zich bezighouden met representatie en met de opleidingskloof, enige jaren terug nota bene stevig geagendeerd door Mark Bovens en Anchrit Wille (2011). En de grote decentralisatieoperaties die Nederland in 2015 inzette hebben in het voorjaar van 2016 geleid tot een eerste Lokaal Kiezersonderzoek naar kwaliteit van de lokale democratie. Dat onderzoek wordt geleid door de Stichting Kiezersonderzoek Nederland, en krijgt brede steun van politicologen, politiek sociologen, en bestuurskundigen uit Amsterdam, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Twente, en Utrecht.

De Nederlandse politicologie richt zich dus wel degelijk op de grote thema's en stelt wel degelijk theoretisch en maatschappelijk relevante vragen. En toch heeft ze niet de gezichtsbepalende rol die met name de economie wel lijkt te hebben. Voor een deel ligt het mediasucces van de economen in de relatieve abstractie van hun onderzoeksobject, en in het gebrek aan ervaringsdeskundigen dat hun plek zou kunnen innemen. Om het contrast scherp te stellen: over de politiek heeft iedereen wel een mening, en er zijn altijd wel aanstormende, zittende, of oud-politici bereid om aan te schuiven bij een tv-programma, liefst zonder academicus die hen weerwoord zou kunnen geven.

Maar er speelt meer. Media-economen zijn bereid om stellige posities in te nemen. Dat gaat wel eens mis, zo blijkt uit onderzoek van Jesse Frederik van *Follow the Money* (www.ftm.nl). Economen als Ewald Engelen, Lex Hoogduijn, en Robert Went pleitten daarom in 2015 terecht voor meer bescheidenheid onder economen. Voor politicologen geldt eerder het omgekeerde. Wat minder bescheidenheid mag

best. Ook politicologen moeten durven het grote verhaal te vertellen, niet op basis van theoretische aannames maar op basis van empirisch onderzoek.

De dilemma's van de publiekspoliticologie

Daar zit uiteraard een risico aan. Hoe legitiem is het om je als wetenschapper in het maatschappelijke debat te mengen, wanneer onderzoeksresultaten nog niet de toets van het *peer review* proces heeft doorlopen? Er is geen eenduidig antwoord. Het bewandelen van de koninklijke weg, leidt al snel tot jarenlange vertraging: wanneer een onderzoek eindelijk de *peer review* heeft doorstaan, is de nieuwsaarde van het onderzoek meestal alweer verdwenen. Anderzijds geldt het beginsel 'één studie is geen studie'. Spectaculaire bevindingen halen sneller de media, maar worden na verloop van tijd steeds vaker gefalsificeerd. 'The truth wears off' noemde New York Times-journalist Jonah Lehrer dat in 2010.

Dat blijkt ook uit een tweetal breed uitgemeten conclusies van Robert Putnam, een van de wetenschappers die Mark Bovens aanhaalt als voorbeeld van een academisch verantwoord, publiek toegankelijk politicoloog. Zijn onderzoek is terecht bijzonder invloedrijk in de academische wereld, maar toont eveneens de risico's van een invloedrijke publiekspoliticologie. Neem Putnams artikel uit 2007 '*E pluribus unum*', dat stelt dat etnische diversiteit schadelijk is voor de sociale samenhang. Deze constrict-stelling - die stelt dat burgers in hun schulp kruipen als een schildpad wanneer ze met diversiteit in aanraking komen – werd wereldwijd breed uitgemeten in dag- en weekbladen. Het beïnvloedde het beleid in onder meer de V.S., het Verenigd Koninkrijk en Nederland, en wordt tot op de dag van vandaag aangehaald door opinieleiders en beleidsmakers. Inmiddels is de constrict-stelling echter op belangrijke punten onderuitgehaald door meta-analyses, en zelfs gefalsificeerd in een replicatie op de oorspronkelijke data. Voor het academisch debat is dat uiteraard geen probleem – zo werkt wetenschap – maar ondertussen heeft deze stelling het beleid wel degelijk jarenlang beïnvloed.

Uiteraard is dit geen oproep aan politicologen voor terugtrekking in een ivoren toren, of tegen het grote verhaal. Maar het benadrukt hoezeer de publieke rol van wetenschappers verweven moet zijn met de eerder genoemde academische professionalisering. Een waardevolle publiekspoliticologie moet ingebed zijn in de state of the art; eerder in overzichtsstudies dan in de meest recente pioniersstudie, althans wanneer het gaat om het grote verhaal. Vooral senior onderzoekers zullen dat grote verhaal kunnen en moeten vertellen, vanuit hun theoretische en methodologische overzicht van het veld. Zij zouden bij uitstek zicht moeten hebben op zowel het belang van theoretische en methodologische fijnslipperij als op de bredere theoretische en maatschappelijke implicaties ervan. Zij zijn, met andere woorden, bij uitstek in staat om een leidende publieke rol te claimen door bij tijd en wijle een steen in de vijver te gooien van het maatschappelijke debat.

Gedragmatige omslag

Eerder nog dan de institutionele veranderingen die Bovens voorstelt, vergt dat een gedragmatige omslag. Institutioneel is al het nodige veranderd. Het belang van valorisatie is al een centraal onderdeel van beursaanvragen waar met name jonge onderzoekers nauwelijks nog omheen kunnen, en van het SEP-protocol bij de onderzoeksvisitaties. Politicologen worden institutioneel al gepusht om theoretische

en methodologische verfijning te verbinden aan maatschappelijke valorisatie, en met succes zoals ik hierboven beargumenteerde.

Om niet alleen een faciliterende maar ook gezichtsbepalende rol te spelen, moet de Nederlandse politicologie uit zijn schulp kruipen. Academici hebben een unieke positie in het debat door de methodologische en theoretische verfijning. Het bredere publiek bereiken we uiteraard niet via academische publicaties. Dat moeten we ook niet willen: elke doelgroep vraagt zijn eigen publicatiestrategie. Maar of het nu gaat om artikelen voor academici, om gerichte beleidsrapporten voor professionals, of om puntige blogs voor het bredere publiek, de publieke rol van politicologen is onlosmakelijk verbonden met de voortgaande professionalisering van het vakgebied.